

(Ενδιά) μέσα Τοπία:

ισορροπώντας μεταξύ στρατηγικής και λεπτομέρειας

Τα «(ενδιά)μεσα» τοπία έχουν οριστεί κυρίως ως το σύνολο εκείνων των τόπων που παρεμβάλλεται μεταξύ της αστικής και αγροτικής ζωής, ένα «σημείο τομής» με διακριτό χαρακτήρα και ποιότητες, η συζήτηση γύρω από τα οποία ξεκίνησε στις Η.Π.Α. από τον 18ο αιώνα. Σε κάθε περίπτωση, συνιστούν μια ενότητα τοπίων στην οποία δύο άλλα στοιχεία συμπλέκονται για την δημιουργία αυτής, με τρόπο όχι πάντα απόλυτα δομημένο ή πετυχημένο. Υπό αυτό το πρίσμα, συναποτελούν και μια ξεχωριστή ενότητα για το ένθετο της Αρχιτεκτονικής τοπίου του περιοδικού «Ύλη και Κτίριο», η οποία ωστόσο αναφέρεται αυτήν την φορά στον ρόλο τους ως σημείο ζεύξης δύο άλλων κλιμάκων που είτε οδηγεί σε μια τρίτη - αυτής της μεσαίας - είτε απλά τις «υποδέχεται» χωρίς δυνατότητα συνένωσης τους. Τα μεσαία κλίμακα τοπία ισορροπούν ανάμεσα σε στρατηγικές και σχεδιαστικές λεπτομέρειες, προγραμματικές χρήσεις και βιω-

ματικές εμπειρίες, η συνένωση των οποίων προϋποθέτει γνώσεις, ευαισθησία, in situ εφαρμογή των ex situ πιέσεων (πολιτικών, οικονομικών, θεσμικών κ.α.) και κυρίως, μια προσωπική σχέση των αρχιτέκτονων τοπίου με τους χρήστες των χώρων αυτών για την καλύτερη επισήμανση και κατανόηση αναγκών και προβλημάτων.

Στην κατηγορία αυτή των έργων αρχιτεκτονικής τοπίου θα εντάσσονταν οι τοπιακές διαμορφώσεις χώρων αναψυχής (ξενοδοχειακών συγκροτημάτων), επαγγελματικών χώρων (κτηρίων γραφείων) καθώς και συγκροτημάτων κατοικιών. Η πρώτη υποκατηγορία περιλαμβάνει τους υπαίθριους «δημόσιους» χώρους κυρίως αλυσίδων ξενοδοχείων όπως αυτά των Aldemar, Aman, Capsis, Chandris, Grecotel, Hyatt, Elounda κ.α. Για τα ξενοδοχεία τέτοιου είδους, τόσο η οικονομική δυνατότητα όσο και οι συγκεκριμένες απαιτήσεις του υψηλού πελατο-

(In the) middle landscapes:

balancing between strategy and detail

λογίου τους συντελούν σ' ένα εκ των πραγμάτων αυξημένο ενδιαφέρον για τον εξωτερικό χώρο και τις προγραμματικές του δυνατότητες. Η παρουσίαση των τοπίων αυτών, για λόγους χωρικής έκτασης του παρόντος ενθέτου και μόνο, δεν αναλύεται περαιτέρω στην συγκεκριμένη παρουσίαση. Η δεύτερη υποκατηγορία αφορά τους περιβάλλοντες χώρους κτηρίων γραφείων και υιοθετεί στρατηγικές που αφενός εξασφαλίζουν την συνέχεια μεταξύ κτηριακού όγκου και περιβάλλοντος χώρου αφετέρου ποικίλλουν στην εφαρμογή τους, όπως πιστοποιούν στο ένθετο αυτό, τα παραδείγματα του γραφείου "Greenways Χανικιάν - Σκορδιλής Ε.Π.Ε.": κτήρια γραφείων των εταιριών Folli-Follie, Toi&Moi και της Alpha Bank. Τέλος, στην τρίτη υποκατηγορία εντάσσονται οι διαμορφώσεις εξωτερικού περιβάλλοντος συγκροτημάτων κατοικιών κι εδώ εντάσσονται αυτές αφενός του οικιστικού συγκροτήματος «Lofos Edison»

από το γραφείο μελετών αρχιτεκτονικής τοπίου "SKAPE / Θ. Σκλαβενίτης - Μ. Κόνιαρη" και αφετέρου ενός συγκροτήματος 14 κατοικιών στην Αντίπαρο από το αρχιτεκτονικό γραφείο "dox-iadis+". Οι τοπιακές διαμορφώσεις χώρων μεσαίας κλίμακας εμπεριέχουν τους προβληματισμούς και των δύο άλλων κλιμάκων, μια και η δημιουργία ενός τέτοιου «μεσαίου» σε επιφάνεια χώρου καλείται να «φιλοξενήσει» δραστηριότητες ενός κοινω-νικού συνόλου που είναι μεν πληθυσμιακά ανάλογο του χώρου αυτού, εντούτοις με ανάγκες που υπερβαίνουν την επιφάνεια του τελευταίου. Ο συγκεκρισμός είναι εξαιρετικά δύσκολος και τα πετυχημένα παραδείγματα αρχιτεκτονικής τοπίου στον τομέα αυτόν συγκριτικά λίγα. Ίσως το μοναδικό μέτρο αξιολόγησης της επιτυχίας τους να έγκειται στο κατά πόσο αυτά τα τοπία υποκαθιστούν τους πλησιέστερους σ' αυτά υπαίθριους δημόσιους χώρους.

αρχιτεκτονική τοπίου

σε κτήρια γραφείων

Corporate Landscape Design

Περιγράφοντας εικόνες από φυσικά τοπία μας διακατέχει συχνά ένα συναίσθημα νοσταλγίας για βιώματα που έχουν χαθεί από τη σύγχρονη ζωή στην πόλη.

Μια πόλη που διαρκώς μεταλλάσσεται, προσαρμοζόμενη στην κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα της εκάστοτε εποχής. Είναι άραγε εφικτό μέσα από αυτές τις μεταλλάξεις η πόλη να διατηρήσει τη φυσιογνωμία της, τη δομή της και τη σχέση της με το φυσικό περιβάλλον; Με γνώμονα την διατήρηση και ανάδειξη του υφιστάμενου φυσικού τοπίου αλλά και την ένταξη νέων επεμβάσεων «πρασίνου» στον ιστό της πόλης, καλούνται οι αρχιτέκτονες να επαναπροσδιορίσουν την έννοια του φυσικού περιβάλλοντος στη συνείδηση των κατοίκων της σύγχρονης πόλης. Η ανάγνωση ενός τοπίου προκύπτει από πληροφορίες που συλλέγει ο άνθρωπος με όλες τις αισθήσεις του και σαν παζλ ολοκληρώνουν το βίωμα του. Σαν μία ταινία με κοντινά και μακρινά πλάνα, εστιάζει και αφο-μοιώνει κάθε φορά στοιχεία που διεγείρουν τις αισθήσεις του, δίνοντάς τους τη μορφή ενός ολοκληρωμένου συμβάντος. Η Αρχιτεκτονική Τοπίου με τις επεμβάσεις της δημιουργεί αυτή τη χωρική αλλά και εννοιολογική συνέχεια στο δαίδαλώδες και πολύπλοκο αστικό τοπίο. Μία από τις ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες προκλήσεις των αρχιτεκτόνων τοπίου είναι η χωροθέτηση μεγάλων κτηριακών όγκων στο άμεσο περιβάλλον τους. Η στρατηγική σχεδιασμού επιδιώκει άλλοτε τη δημιουργία συνέχειας μεταξύ των κτισμάτων και του υφιστάμενου τοπίου και άλλοτε τη δημιουργία ενός χώρου που θα αγκαλιάσει και θα συμπληρώσει το κτήριο τόσο αισθητικά όσο και λειτουργικά. Με αναφορά στις στρατηγικές αυτές, αναλύονται τρεις συνολικά περιπτώσεις επεμβάσεων στους περιβάλλοντες χώρους κτηρίων γραφείων από το γραφείο μελετών αρχιτεκτονικής τοπίου "GREENWAYS ΧΑΝΙΚΙΑΝ-ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ Ε.Π.Ε.". Σχεδιαστικά και στρατηγικά, κάθε περίπτωση μελετάται ξεχωριστά ανάλογα με τα στοιχεία που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων. Η τοπογραφία, το μικροκλίμα, η υπάρχουσα χλωρίδα αλλά και ο υφιστάμενος πολεο-δομικός ιστός είναι από τους βασικούς παράγοντες που καθορίζουν το σχεδιασμό και την εναρμόνιση της τελικής πρότασης με την αρχιτεκτονική επίλυση του κτηρίου.

The most common strategies for the corporate landscape design aim at the creation of either a continuity between the buildings and their surroundings or a space which will embrace the building both aesthetically and functionally. That is also the case for the landscape design of three office buildings in the region of Attica by the well distinguished landscape architectural office "Greenways CHANIKIAN – SKORDILIS Ltd.", whose architectural approach to landscape takes into account the topography, microclimate factors, the existing vegetation patterns and the characteristics of the urban grid.

In the "Folli Follie Headquarters" building, the concept was based on the ecological approach to landscape architecture, leading to a design harmoniously in balance with the buildings' architectural character. On the contrary, in the landscape design of the "Alpha Bank Commercial Centre", the aim was the creation of a formalistic landscape with direct references to sculpture, becoming thus, an integral part of the overall architectural solution. Finally, in the "Toi&Moi Headquarters" building, despite of the fact that the design of the outdoor space is fully integrated with the buildings' constructional grid, the landscape design essentially contributes to the social aspects of architecture, as it encourages social interactions with the neighborhood it belongs in.

According to Mr. K. Chanikian and Mrs. S. Barbarian, both landscape architects, the aesthetics and functionality are the key elements to any architectural design. The functionality in landscape though, is determined each time by the users, rendering thus, the term more complex. It is crucial therefore, for any landscape architect, to detect the particular characteristics of the landscape he/she deals with, and enhance its qualities and dynamics, allowing for its flexibility and future evolution.

Οι φωτογραφίες αποτελούν ευγενική παραχώρηση της κ. Εριέτας Αττάλη.

Photo credits: Mrs. Erieta Attali.

1. Κτήριο γραφείων διοίκησης, χώρων παραγωγής και αποθήκευσης της εταιρίας Follis Follie

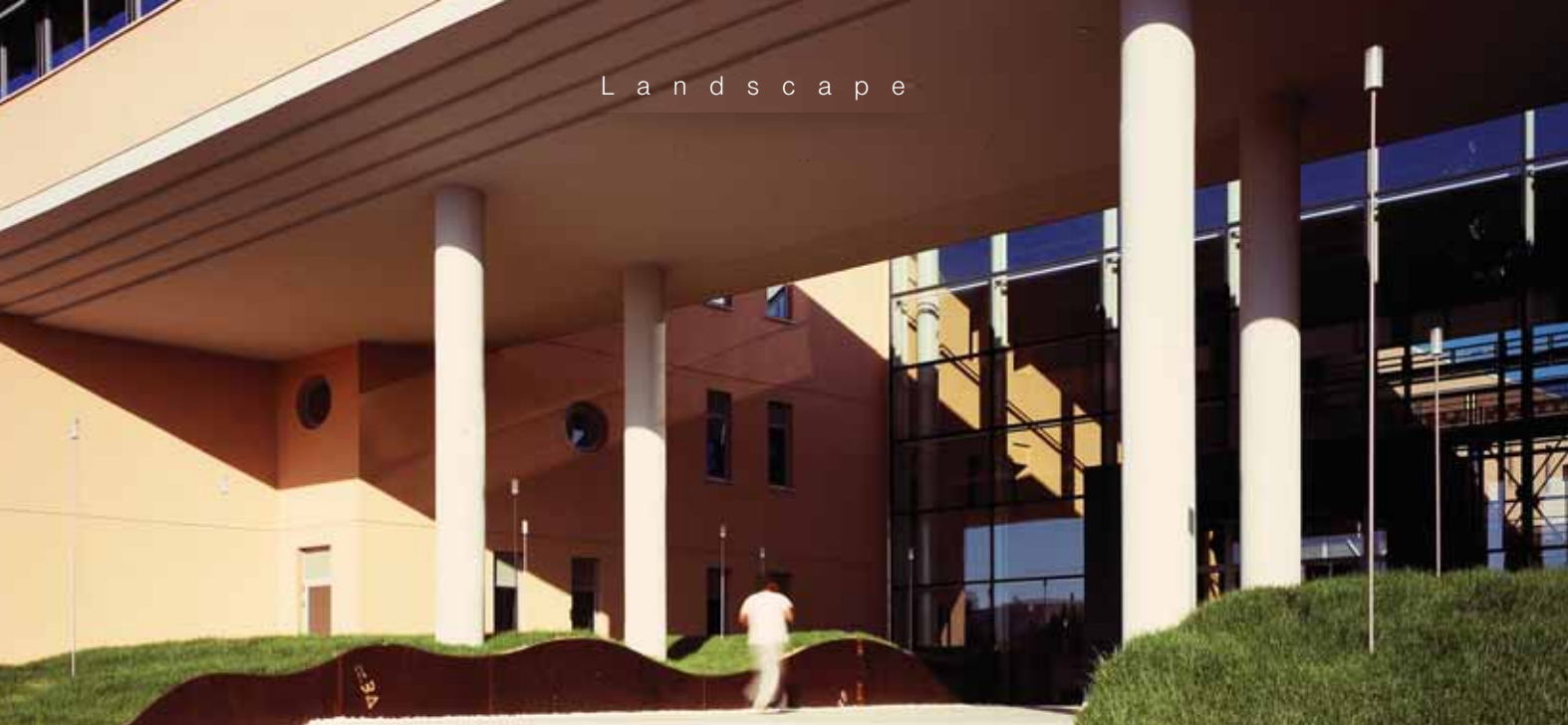
Οι κτηριακές εγκαταστάσεις βρίσκονται στον Άγιο Στέφανο Αττικής, σε μια περιοχή πευκόφυτη, με απαλή τοπογραφία. Η περιοχή είναι χαρακτηρισμένη ως βιομηχανική ζώνη, κάτι το οποίο μαρτυρά και η ύπαρξη μεγάλων βιομηχανικών μονάδων. Επιθυμία των αρχιτεκτόνων ήταν η δημιουργία ενός πολύ καθαρού τοπίου που να πλαισιώνει τα κτίσματα, εντάσσοντάς τα παράλληλα με αρμονικό τρόπο στο ευρύτερο φυσικό περιβάλλον.

Το καθοριστικό στοιχείο για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου ήταν ο πυρήνας κήπου που δημιουργούσε η χωροθέτηση των κτηριακών όγκων και με τον οποίο επικοινωνούσαν οπτικά όλοι οι πρωτεύοντες χώροι των κτηρίων. Με αφετηρία το σημείο αυτό, μια «κορδέλα» χαμηλής φύτευσης ξετυλίγεται στο χώρο με φόντο το χλοοτάπητα, εμπλουτίζοντας την φυτική παλέτα της από το γειτονικό πευκοδάσος, πλούσιο σε αρωματικά της ελληνικής χλωρίδας. Η επιφάνεια του χλοοτάπητα εξομαλύνει τις υφιστάμενες υψομετρικές διαφορές ενώ πλαισιώνεται από πεύκα, τα οποία, με τον πλούσιο υπόροφο τους, λειτουργούν περιμετρικά των εγκαταστάσεων ως σημείο ένωσης του πευκοδάσους με τη νέα χρήση γης.

F O L L I F O L L I E

Μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου: GREENWAYS ΧΑΝΙΚΙΑΝ- ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ Ε.Π.Ε.
 Ιδιοκτήτης έργου: FOLLI-FOLLIE Α.Β.Ε.Ε.
 Αρχιτεκτονική μελέτη: Μ. Κοκκίνου – Α. Κούρκουλας
 Κατασκευή έργου: Αχιλλεύς Τεχνική Α.Τ.Ε.
 Θέση: Άγιος Στέφανος, Αττική
 Συνολική επιφάνεια έργου: 15.000 τ.μ.

2. Κτήριο γραφείων Alpha Bank

Το κτήριο με την αυστηρή γεωμετρική μορφή βρίσκεται επί της Εθνικής Οδού, σε σημείο όπου τα οχήματα διέρχονται με μεγάλες ταχύτητες, με αποτέλεσμα μονάχα στιγμιότυπα από τον κτηριακό όγκο να γίνονται αντιληπτά από τους επιβάτες τους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη γειτνίαση του με μεγάλα κτήρια γραφείων και την ανύπαρκτη φυσική βλάστηση, οδήγησαν στην ιδέα δημιουργίας μιας «πράσινης» εισόδου στο κτήριο, μια επέμβαση ογκοπλαστική, που δανείζεται περισσότερο μορφές παρά ύλη από το φυσικό περιβάλλον. Έχοντας ως σημείο αναφοράς την τοπογραφία του αττικού τοπίου, ένας κυματοειδής χλοοτάπητας σηματοδοτεί την είσοδο

του κτηρίου, συμπληρώνοντας το διάλογο κενού και πλήρους, δομημένου και αδόμητου. Τα φωτιστικά στοιχεία, σχεδιασμένα σαν γλυπτά στο πλαίσιο της μελέτης του περιβάλλοντος χώρου, καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Η κατασκευή πραγματοποιήθηκε με μαύρη λαμαρίνα, διαβρωμένη και με εμφανή τα σημεία ένωσης αλλά και τις χειρόγραφες σημειώσεις από τη διαδικασία κατασκευής και τοποθέτησής της. Ο χώρος αυτός λειτουργεί πλέον σαν υπαίθριο καπνιστήριο αλλά και σημείο χαλάρωσης για τους χρήστες του κτηρίου. Παρόλο που η κυρίως φύτευση πραγματοποιήθηκε περιμετρικά των εγκαταστάσεων, η επέμβαση αυτή αγκαλιάζει όλη την είσοδο του κτηρίου και φέρνει τον κήπο μέσα σε αυτό.

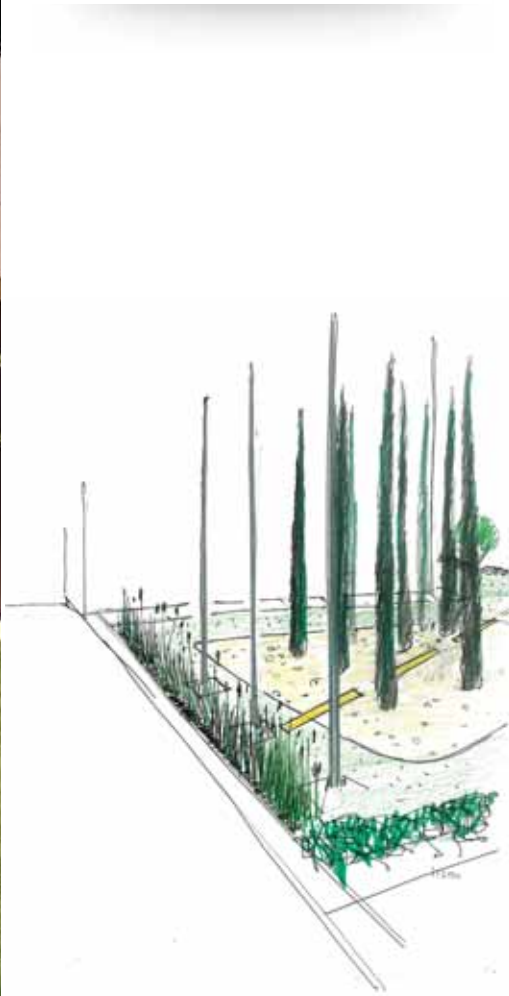
ALPHA BANK

ΘΕΣΗ: ΚΑΨΑΛΑ ΔΗΜΟΥ ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ, 23.5° χλμ. Ε.Ο. ΑΘΗΝΩΝ-ΛΑΜΙΑΣ
 Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΑΕΤΕΡ-ΧΑΡΡΥ Κ. ΜΠΟΥΓΑΔΕΛΛΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ Α.Ε.
 Συντονισμός Μελέτης: ΜΑΡΙΑ ΡΙΖΟΥ
 Υπεύθυνη Μελέτης: ΝΟΡΑ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ
 Στατική Μελέτη: Β. ΑΜΠΑΚΟΥΜΚΙΝ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Ε.Ε
 Η/Μ Μελέτη: ΓΡΑΦΕΙΟ Η/Μ ΜΕΛΕΤΩΝ Ι. ΠΡΙΝΤΑΤΚΟ-Δ. ΑΘΑΝΑΣΕΚΟΣ-Κ. ΣΑΪΤΗΣ Ο.Ε
 Μελέτη Φωτισμού: Dr. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΑΤΣΕΑΣ
 Ακουστική Μελέτη: Dr. GOTTFRIED SCHUBERT
 Μελέτη Παθητ. Πυροπρ.: HELMUT SCHATTENMANN
 Μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου: GREENWAYS ΧΑΝΙΚΙΑΝ- ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ Ε.Π.Ε.
 Κατασκευή: Α.Κ. ΠΡΑΣΙΝΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.Τ.Ε.
 Χρόνος Κατασκευής: ΙΟΥΛΙΟΣ 2007-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008

L a n d s c a p e

T o π ί ο

Τ Ο Ι & Μ Ο Ι

Μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου: GREENWAYS ΧΑΝΙΚΙΑΝ- ΣΚΟΡΔΙΛΗΣ Ε.Π.Ε.
Ιδιοκτήτης έργου: ΤΟΙ & ΜΟΙ ΑΒΕΕ
Αρχιτεκτονική μελέτη: ΑΕΤΕΡ – ΧΑΡΡΥ Κ. ΜΠΟΥΓΑΔΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡ. ΑΡΧ. Α.Ε.
Κατασκευή έργου: J&P ΑΒΑΞ Α.Ε.
Θέση: Ν. Φιλαδέλφεια, Αττική
Συνολική επιφάνεια έργου: 11.000 τ.μ.

3. Κ τ ή ρ ι ο γ ρ α φ ε ί ω ν Τ ο ι & Μ ο ι

Το εταιρικό αυτό κτήριο βρίσκεται σε μια περιοχή κατοικίας της Νέας Φιλαδέλφειας, σε μικρή απόσταση από τα όμορρα κτίσματα, ωστόσο αισθητά διαφοροποιημένο ως προς την μορφή αλλά και τη λειτουργία του. Η χωροθέτηση των δυο ανεξάρτητων κτηριακών όγκων αφήνει ένα ακανόνιστο σχήμα στον περιβάλλοντα χώρο, ο οποίος έπρεπε να αποκτήσει οντότητα σαν κήπος του συγκροτήματος, διατηρώντας παράλληλα εξωστρέφεια ως προς τη γειτονιά στην οποία καλείτο να ενταχθεί. Ως εκ τούτου, η πρόταση περιλαμβάνει στοιχεία που αντιμετωπίζουν το σχεδιασμό του περιβάλλοντος χώρου συνολικά αλλά και σε επιμέρους ενότητες, όπως για παράδειγμα το στοιχείο των κυπαρισσιών που σηματοδοτεί την κεντρική είσοδο, ως σημείο

αναφοράς της κεντρικής όψης. Ως βασικό συνδετικό στοιχείο του περιβάλλοντος χώρου λειτουργεί η διαγράμμιση, στην οποία εναλλάσσονται βότσαλο και χλοοτάπητας ακολουθώντας τον κατασκευαστικό κάρναβο του κτηρίου. Οι ορθόκλαδες Ροβίνιες δίνουν ρυθμό ως κατακόρυφα στοιχεία ενώ τα αγρωστώδη δημιουργούν κίνηση και ήχο στο χώρο. Στο βασικό μέτωπο προς τη γειτονιά, ξεπροβάλλουν οι ροδιές σαν γλυπτά, μια σαφής εννοιολογική αναφορά στο περιβάλλον. Οι υπεύθυνοι του κτηρίου, χαρίζοντας τα ρόδια στους γύρω κατοίκους, προάγουν την κοινωνική διαδραστικότητα ενώ παράλληλα, ο κήπος αναβαθμίζει την ποιότητα των υπαίθριων χώρων της γειτονιάς. Αξίζει να σημειωθεί πως στην πλευρά αυτή δεν υπάρχει φράχτης, ενώ ο υφιστάμενος τοίχος αντιστήριξης καλύπτεται από κρεμοκλαδή φυτά, υιοθετώντας έναν ακόμη πιο εξωστρεφή χαρακτήρα.

Σύμφωνα με τον κ. Κ. Χανικιάν και την κ. Σ. Μπαρμπαριάν, αρχιτέκτονες τοπίου, η λειτουργικότητα και η αισθητική των χώρων αποτελούν εν κατακλείδι το στόχο όλων των αρχιτεκτονικών επεμβάσεων. Η λειτουργικότητα όμως στο τοπίο καθορίζεται κάθε φορά από τον χρήστη και συνεπώς, αυτή η πολυεπίπεδη κατανόηση του τοπίου καθιστά την έννοια της λειτουργικότητας πολυδιάστατη στο σχεδιασμό του τοπίου.

Από τα προαναφερθέντα έργα, στα κτήρια του Folli Follie την κεντρική ιδέα αποτελούσε η οικολογική προσέγγιση η οποία στη συνέχεια οδήγησε σε ένα σχεδιασμένο και λιτό τοπίο που δένει αρμονικά με την αρχιτεκτονική των κτισμάτων. Αντίθετα, στο κτήριο της Alpha Bank, ο στόχος ήταν η δημιουργία ενός τελείως φορμαλιστικού τοπίου με αναφορά περισσότερο στη γλυπτική, για να

ενταχθεί στην αρχιτεκτονική επίλυση ως αναπόσπαστο πλέον κομμάτι του κτηρίου. Τέλος, στο παράδειγμα του Τοι&Μοι, αν και ο περιβάλλον χώρος δένει με το κτηριακό συγκρότημα βασισμένος στον κατασκευαστικό του κάρναβο, έχει μια ιδιαίτερα δυνατή κοινωνική υπόσταση. Είναι σχεδιασμένος έτσι ώστε να είναι προσβάσιμος από τη γειτονιά σαν κοινόχρηστος κήπος και αποτελεί πλέον το συνδετικό κρίκο μεταξύ ενός κτηριακού όγκου και της μικροκλίμακας της γειτονιάς.

Γίνεται κατανοητό συνεπώς ότι αποτελεί πρωταρχικής σημασίας για τον αρχιτέκτονα τοπίου, μέσα από το σχεδιασμό του περιβάλλοντος χώρου, να ανιχνεύει τις ιδιαιτερότητες κάθε τοπίου, να αναδεικνύει την ποιότητα του αλλά και να τον καθιστά ευέλικτο, οραματιζόμενος τις δυναμικές εξέλιξής του.

Landscape Design of the residential complex “Lofos Edison”

Lofos Edison is a residential estate in the municipality of Pallini, initially used as a Media Village during the Athens 2004 Olympic Games. The settlement of an area of 120 stremmas is located on a hilltop and includes high-design residences, communal gardens, a playground, a “Health Club”, water features and rest areas. The residents are organized around the central garden and thus, its central role in the settlement rendered its design by the renowned architectural office “SKAPE” of Mr. T. Sklavenitis and Mrs. M. Koniari, one of crucial importance.

The landscape design of this residential complex involved the residences’ courtyards (access points, uses, multi-level design) as well as the common gardens (central garden, Edison street, entrance to the complex), aiming at the creation of an outdoor space in balance with the existing landscape. The core of the landscape design, the central garden, accommodates multi-cultural needs of entertainment, sports activities and leisure. The proposed vegetation strategy attempts to integrate issues of aesthetics and functionality, with open viewsheds and color transformations depending on seasonality.

On account of the residents’ need for privacy, protection and self-sufficiency and their resulting limitations, the multi-level landscape design contributed to the creation of a series of constant transformations between enclosed and open, elevated and flattened, areas of contemplation and active participation.

Διαμόρφωση Περιβάλλοντος Χώρου του οικιστικού συγκροτήματος “Lofos Edison”

Ο Lofos Edison αποτελεί ένα πρότυπο οργανωμένο συγκρότημα κατοικιών στην Παλλήνη που λειτούργησε ως Χωριό Τύπου από τον οργανισμό ΑΘΗΝΑ 2004 για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ο οικισμός είναι χτισμένος αμφιθεατρικά σε λόφο, με θέα προς πάσα κατεύθυνση και καταλαμβάνει έκταση 120 περίπου στρεμμάτων, τα ογδόντα από τα οποία αποτελούν τον υπαίθριο χώρο. Ο οικισμός αποτελεί έναν χώρο ελεγχόμενο και αυτόνομο, με παιδική χαρά, κτήριο “HEALTH CLUB”, υδάτινες διαμορφώσεις και χώρους στάσης. Οι συνολικά δεκαπέντε πολυκατοικίες και δεκαέξι μεζονέτες του συγκροτήματος οργανώνονται χωρικά γύρω από έναν κεντρικό, κοινόχρηστο κήπο, ο σχεδιασμός του οποίου ως εκ τούτου ήταν πρωταρχικής σημασίας για το γραφείο μελετών αρχιτεκτονικής τοπίου “SKAPE” που τον ανέλαβε.

Η τοπιακή διαμόρφωση του οικιστικού αυτού συγκροτήματος περιελάμβανε τόσο τον περιβάλλοντα χώρο των κατοικιών (προσβάσεις, περιφράξεις, ιδιόκτητοι κήποι, διαχείριση επιπέδων) όσο και τους κοινόχρηστους χώρους (κεντρικός κήπος, περιμετρικά πρανή, οδός Edison, είσοδος οικισμού). Στόχος της μελέτης ήταν η δημιουργία ενός περιβάλλοντα χώρου πλήρως εναρμονισμένου και ενταγμένου στο τοπίο της ευρύτερης περιοχής. Ο σχεδιασμός της διαμόρφωσης των χώρων πρασί-νου έγινε σε σχέση με τα μεγέθη των ανοιχτών χώρων, τις προβλεπόμενες χρήσεις, το εσωτερικό δίκτυο κυκλοφορίας του οικισμού και τις

Διαμόρφωση Περιβάλλοντος Χώρου του οικιστικού συγκροτήματος “Lofos Edison”

Μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου: SKAPE / Θ. Σκλαβενίτης – Μ. Κόνιαρη
 Ιδιοκτήτης έργου: R.E.D.S. A.E. (Όμιλος Ελληνική Τεχνοδομική ΤΕΒ)
 Κατασκευή έργου: ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ, ΤΟΠΙΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
 Θέση: Παλλήνη, Αττική
 Συνολική επιφάνεια έργου: 116.730τ.μ.
 Δομήσιμη επιφάνεια: 33.000τ.μ. (202 διαμερίσματα – μεζονέτες)
 Έτη κατασκευής: 2000-2004
 Αρχιτεκτονική μελέτη κατοικιών: aa ASSOCIATES-Σ. ΑΓΙΟΣΤΡΑΤΙΤΗΣ & ΣΥΝ. ΑΡΧ. ΜΗΧ. ΕΠΕ

οπτικές φυγές του ευρύτερου περιβάλλοντα χώρου. Παράλληλα, έγινε πρόβλεψη για τις ανάγκες αναψυχής των κατοίκων με τη δημιουργία χώρων άθλησης, περιπάτου και παιχνιδιού. Τα υλικά και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου σε συνδυασμό με την φύτευσή του αποσκοπούσαν στην δημιουρ-γία ενός περιβάλλοντος που θα ισορροπούσε μεταξύ αισθητικής και λειτουργικότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην επιλογή φυτικών ειδών χαρακτηριστικών του αττικού τοπίου και πλήρως προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματικές συνθήκες.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου των οικιών επεδίωκε την δημιουργία ευχάριστων χώρων για τους κατοίκους, εξασφαλίζοντας παράλληλα την άνετη πρόσβασή τους στις οικίες. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις κατά τη σχεδίαση αποτέλεσε η υψομετρική διαφορά μεταξύ των διαφόρων επιπέδων τόσο των οικιών μεταξύ τους όσο και μεταξύ των οικιών και του δρόμου, ενώ ο διαχωρισμός μεταξύ τους επιτεύχθη μέσω φυτοφρακτών. Στο επίπεδο των κοινόχρηστων χώρων, ο σχεδιασμός του κεντρικού κήπου, ως ο “πυρήνας” του οικιστικού συγκροτήματος, στόχευε στην δημιουργία ενός οργανωμένου πάρκου

που θα κάλυπτε τις ανάγκες σε αναψυχή, άθληση και παιχνίδι. Η τριμερής διαμόρφωση του πάρκου συνίστατο στην οργάνωση της εισόδου του, της κεντρικής και της βορινής πλατείας. Η κύρια είσοδος του πάρκου έχει την μορφή κύκλου απ’ τον οποίον ξεκινά ο άξονας που καταλήγει στην κεντρική πλατεία, με πλάτος ικανό για οχήματα εκτάκτου ανάγκης. Η κεντρική πλατεία, σε άμεση σύνδεση με την παιδική χαρά, αποτελεί τον δεύτερο χώρο ανάπαυσης του πάρκου κι έχει μορφή έλλειψης σε συνέχεια των εισερχομένων σε αυτή μονοπατιών. Τέλος, η βορινή πλατεία αποτελεί έναν οργανωμένο χώρο με υδάτινη διαμόρφωση και καθιστικά και συνδέεται με τέσσερα επιμέρους μονοπάτια, ώστε να είναι δυνατή η προσέγγισή της από τους κατοίκους όλων των γειτονικών κτιρίων.

Σε όλη την επιφάνεια του περιβάλλοντα χώρου διαμορφώθηκαν λόφοι ανώτερου ύψους 1.5 μέτρων, με στόχο την δημιουργία αναγλύφου που τονίζεται και αναδεικνύεται με τη φύτευση. Η επιλογή αυτή επηρέασε και την μελέτη αποστράγγισης του πάρκου, όπου οι τεχνικές λύσεις που επιβάλλοντο αξιοποιήθηκαν και σχεδιαστικά με καλαίσθητα αποτελέσματα, όπως για παράδειγμα οι ζώνες από λευκό βότσαλο που κάλυψαν το υπόγειο δίκτυο αποστράγγισης ακολουθώντας είτε τη διάταξη της φύτευσης, είτε τη χάραξη των σκληρών επιφανειών.

ΜΕΛΕΤΗ ΦΥΤΕΥΣΗΣ

Η φυτοτεχνική διαμόρφωση αποσκοπούσε στην δημιουργία ενός ευχάριστου χώρου από άποψη αισθητικής και λειτουργικότητας, με ανοιχτές θέες, χρωματικές εναλλαγές και περιοχές σκίασης. Η κατάλληλη επιλογή των φυτικών ειδών, πλήρως εναρμονισμένων με το φυσικό τοπίο, θα δρούσε συμπληρωματικά στις αρχιτεκτονικές διαμορφώσεις, αποκαλύπτοντας ή αποκρύπτοντας τη θέα από και προς τα διάφορα σημεία του συγκροτήματος. Η μελέτη της φύτευσης των ιδιόχρηστων κήπων των ισογείων των κατοικιών ήταν αρκετά ευέλικτη έτσι ώστε να επιτρέπει την μελλοντική συμπλήρωση της φύτευσης από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες. Περιελάμβανε περιμετρικό φυτοφράκτη γα λόγους ιδιωτικότητας, χλοοτάπητα και ποικιλία φυλλοβόλων κυρίως δένδρων, όπως μουριές, καλλωπιστικές δαμασκηνίες και ακακίες Κωνσταντινουπόλεως, ώστε κατά τους χειμερινούς μήνες να επιτρέπεται η διόδος των ηλιακών ακτίνων. Στον κεντρικό κήπο, οι επιφάνειες φύτευσης ακολούθησαν τις αρχιτεκτονικές διαμορφώσεις δημιουργώντας μια αρμονική και ολοκληρωμένη πρόταση που θα εκπλήρωνε τις λειτουργικές απαιτήσεις του χώρου όπως αυτές προκύπτουν από τις ανάγκες των κατοίκων του συγκροτήματος και θα οργάνωνε τον χώρο τονίζοντας τους κύριους άξονες κυκλοφορίας μέσα σ’ αυτόν.

Κυρίαρχα στοιχεία στη σύνθεση αποτελούν η βασική δενδροστοιχία των Πλατάνων (*Platanus orientalis*) πάνω στο κεντρικό μονοπάτι, η αντίστοιχη των Λικοιδάμβαρων (*Liquidambar styraciflua*) που σηματοδοτεί την δυτική είσοδο καθώς και οι επιμέρους υποενοτήτες θαμνοειδών ειδών με χρωματικές εναλλαγές ανάλογα με τις εποχές του χρόνου. Η χωροθέτηση των προαναφερθέντων στοιχείων δεν είναι καθόλου τυχαία. Δημιουργεί «έγκλειστα», που κατευθύνουν τον επισκέπτη προς διάφορα σημεία του χώρου ή απομονώνει αντίστοιχα άλλους. Οι τοπιακές διαμορφώσεις του οικιστικού συγκροτήματος “Lofos Edison” όφειλαν να εναρμονιστούν με και να αναδείξουν την επιδιωκόμενη οικιστική ανάπτυξη σε σχέση με το άμεσο φυσικό περιβάλλον της και την αρμονική ένταξη της στο τοπίο. Πρωταρχικής σημασίας για τους κ. κ. Σκλαβενίτη και κ. Κόνιαρη, του γραφείου “SKAPE”, ήταν η σύνδεση - οπτική, λειτουργική, αισθητική, οικολογική - των κατοικιών με τον κεντρικό κήπο του οικισμού. Με δεδομένη την ανάγκη εξασφάλισης της αίσθησης ιδιωτικότητας, προστασίας και αυτονομίας για τους χρήστες των χώρων αυτών και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που κάτι τέτοιο συνεπάγεται, ο πολυδιάστατος σχεδιασμός του περιβάλλοντα χώρου συνέβαλε στην δημιουργία μιας συνεχούς ροής παραστάσεων με εναλλαγές έγκλειστων και ξέφωτων, υπερυψωμένων και επίπεδων, τόπων περισυλλογής και εκτόνωσης.

Landscapes of Cohabitation

in Antiparos

“Highly Commended” in the Emerging Architecture Awards, in a ceremony held in the Royal Institute of British Architects in London last November, the new landscape project by the architectural office “doxiadis+” entitled “Landscapes of Cohabitation” and located in Antiparos, creates a new relationship with the historical landscape of this greek island.

In search of the new balance between the latter and the contemporary uses, the design of this landscape was based on two elements that informed the design process simultaneously. In the large scale, the project identified the historical pattern of the terraced landscape and the existing vegetation and tried to integrate within these structures the proposed pathways, buildings and plantings. In the small scale, addressing the need of creating a vivid landscape, typical of the complex of Cyclades where Antiparos belongs in, the architectural team developed an avant-garde planting technique: it combined new planting layouts, deriving from the existing ones, with a strategy of incorporating various species densities, depending on their location within the proposed landscape. Therefore, it allowed for the natural plant regeneration to create new dynamics between the old and the new, the manmade and the natural.

Photo credits: doxiadis+, Clive Nichols, Cathy Cunliffe.

Τοπία Συνύπαρξης

στην Αντίπαρο

Στις 24 Νοεμβρίου 2010, σε τελετή στο Royal Institute of British Architects στο Λονδίνο, βραβεύτηκαν οι φετινοί νικητές των Emerging Architecture Awards. Ο θεσμός, που βρίσκεται στο 12ο έτος του, οργανώνεται από το περιοδικό Architectural Review, το εγκυρότερο ίσως διεθνές περιοδικό αρχιτεκτονικής, και διακρίνει τα καλύτερα διεθνώς έργα αναδυόμενης αρχιτεκτονικής, αναδεικνύοντας τις αρχιτεκτονικές τάσεις για το μέλλον [είναι μάλλον το ανώτερο διεθνώς βραβείο πρωτοποριακού αρχιτεκτονικού έργου]. Φέτος βραβεύτηκαν 19 γραφεία: 3 με award, 3 ως Runner-up, και 13 ως Highly Commended με ομάδες από την Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Κίνα, την Ισπανία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, τον Καναδά, την Ελλάδα, την Ινδονησία, την Ινδία και την Ταϊλάνδη.

Φέτος, και για 2η φορά στην ιστορία του θεσμού, βραβεύτηκε (σε επίπεδο Highly Commended) έργο από την Ελλάδα: το έργο αρχιτεκτονικής τοπίου Landscapes of Cohabitation (Τοπία Συνύπαρξης) στην Αντίπαρο των “doxiadis+” (ενός ελληνικού γραφείου που ασχολείται με έργα αρχιτεκτονικής και αρχιτεκτονικής τοπίου) και μάλιστα ως το μόνο έργο τοπίου που επιλέχτηκε ανάμεσα στους 19. Το έργο αφορά στον σχεδιασμό του περιβάλλοντος χώρου συγκροτήματος 14 κατοικιών στην θέση Πηγαδάκια της Αντιπάρου και στοχεύει στην δημιουργία μιας νέας συνθήκης στο ιστορικό τοπίο της Αντιπάρου.

Το μοναδικό τοπίο του Αιγαίου αποτελεί ιστορικά σύνθεση φυσικών και πολιτιστικών μορφών και διαδικασιών και δυστυχώς είναι κοινή παραδοχή ότι αντιμετωπίζει στις μέρες μας εκτεταμένες διαταραχές, καθώς η τουριστική οικονομία αντικαθιστά την παραδοσιακή γεωργία και την βουκή. Δυστυχώς οι μορφές που η τουριστική οικονομία επιβάλλει στο τοπίο δεν είναι «έξυπνα μελετημένες», με αποτέλεσμα ο τουρισμός να καταστρέφει την ίδια την ομορφιά που προσπαθεί να «εκμεταλλευτεί».

Αναζητώντας τις νέες ισορροπίες που απαιτούνται από τις σύγχρονες χρήσεις, το έργο αναστρέφει τις καταστροφικές τάσεις, προτείνοντας στην θέση της αντίθεσης μια νέα σύνθεση μεταξύ του παλιού και του νέου. Αναπτύσσει ένα νέο μοντέλο συμβίωσης της παραθεριστικής κατοικίας με το ιστορικό τοπίο αντί της αντικατάστασής του. Με γνώμονα την νέα αυτή σύνθεση, η ομάδα μελέτης έδρασε ταυτόχρονα σε δύο μέτωπα. Στην μεγάλη κλίμακα, αναγνώρισε τις ιστορικές δομές των

Το π ί α Σ υ ν ύ π α ρ ξ η ς σ τ η ν Α ν τ ί π α ρ ο

Μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου: doxiadis+ (Θ. Δοξιάδης, Τ. Κρεμαλή, Μ. Αντσακλή)
 Ιδιοκτήτης έργου: ΟΛΙΑΡΟΣ Α.Ε., Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων
 Θέση: Πηγαδάκια, Αντίπαρος
 Έτη μελέτης - κατασκευής: 2002-2009
 Αρχιτεκτονική μελέτη κατοικιών: decaARCHITECTURE, tala mikdashi studio
 Στατική μελέτη: Μ. Κυριαζής
 Ηλεκτρομηχανολογική μελέτη: Γ. Καβουλάκος / TEKEM Ε.Π.Ε.

πεζουλών, των ξερολιθιών, της τοπογραφίας, των ρεμάτων και της βλάστησης, και επέκτεινε τις δομές αυτές για να εντάξει μέσα τους όλα τα στοιχεία που συνήθως χαράσσουν το τοπίο, όπως δρόμοι, χώροι στάθμευσης, κτίσματα, πισίνες και νέες φυτεύσεις. Για παράδειγμα, ενώ συνήθως οι σύγχρονοι δρόμοι χαράσσονται σε μορφή ελιγμογραμμίας (ζιγκ-ζαγκ) «πληγώνοντας» ουσιαστικά τους λόφους, στο έργο αυτό ακολουθούν είτε την μορφή των πεζουλών είτε των ξερολιθιών, εντασσόμενοι πλήρως στο τοπίο. Στην μικρή κλίμακα, αντιμετωπίζοντας την ανάγκη να δημιουργη-θεί ένα πραγματικά ζωντανό κυκλαδικό τοπίο, με ενεργές φυσικές διαδικασίες που σέβεται την εναλλαγή των εποχών, η αρχιτεκτο-νική ομάδα του γραφείου “doxiadis+” ανέπτυξε μια διεθνώς πρωτοπόρα τεχνική φύτευσης: συνδύασε νέες διατάξεις φυτών που προκύπτουν από ανάλυση των φυσικών φυτοκοινωνιών με μια στρατηγική διαφορετικών πυκνοτήτων, που πυκνώνει τα φυτε-μένα και αρδευόμενα από τον άνθρωπο φυτά κοντά στα σπίτια, και τα αραιώνει σταδιακά προς το τοπίο, επιτρέποντας στην φυσική αναβλάστηση να δημιουργήσει νέες και δυναμικές συν-δέσεις μεταξύ του νέου

και του παλιού, του ανθρωπογενούς και του φυσικού. Για τον κ. Θ. Δοξιάδη, αρχιτέκτονα και αρχιτέκτονα τοπίου, η Ελλάδα διαθέτει τοπία τεράστιας ιστορικής, αισθητικής και οικολογικής αξίας, τα οποία για ποικίλους λόγους - πολιτικούς, οικονομικούς και θεσμικούς - δεν καταγράφονται επαρκώς και συνεπώς ούτε και προστατεύονται. Αντίθετα από τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, στην Ελλάδα ακόμα δεν αναγνωρίζεται θεσμικά το επάγγελμα της αρχιτεκτονικής τοπίου, στερρώντας από την κοινωνία τα εργαλεία για την επιστημονική αντιμετώπιση του καίριου αυτού συστατικού του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και της οικονομίας. Ως εκ τούτου, υπό αυτές τις συνθήκες αποτελεί μάλλον μια νότα αισιοδοξίας το αξιόλογο έργο που παράγεται από νέους επιστήμονες (και πολλές φορές βραβεύεται από την διεθνή κοινότητα) στον τομέα της αρχιτεκτονικής τοπίου, προς την κατεύθυνση της διάσωσης του χαρακτήρα και των ποιημάτων του περιβαλλοντικού μας πλούτου.

Οι φωτογραφίες αποτελούν ευγενική παραχώρηση του αρχ. γραφείου “doxiadis+” και των κ. κ. Clive Nichols και κ. Cathy Cunliffe.